

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Маринела Параскова Младенова, член на научно жури в конкурс за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици –Украински език)

Тема на дисертационния труд: СЛОВООБРАЗОВАТЕЛНИ МОДЕЛИ В СЪВРЕМЕННАТА УКРАИНСКА И БЪЛГАРСКА БИТОВА ЛЕКСИКА

Автор: Анита Владимирова Йорданова

Научен ръководител: доц. д-р Валентин Миланов Гешев

Анита Владимирова Йорданова завършва специалност *Славянска филология* в СУ „Свети Климент Охридски“ (профил украински и полски език) и има магистърска степен по *Английска филология*, специалност – *Комуникации, език, литература, медии*. От 2011 година е докторант към Катедрата по славянско езикознание във ФСФ на СУ.

Представеният дисертационен труд е посветен на словообразователните модели в съвременната украинска и българска битова лексика, тема, неизследвана в съпоставителен план до момента както в българското, така и в украинското езикознание. Избраният научен проблем е интересен и дисертабилен, подобно изследване има своето място на фона на немногобройните българо-украински контрастивни проучвания.

Дисертацията се състои от 191 стр., от които Увод (5-10), две глави (11-171), заключение (172-117), приноси (177), използвана литература (178-187) и източници (188-191). Приложеният *Автореферат* дава точна представа за същността, целите и задачите на работата, както и за приносните моменти в дисертацията.

В увода (2-5 стр.) са дефинирани целта, предмета и основните задачи на изследването, като основен метод е определен съпоставителният анализ. Впечатлява многообразието от източници за събиране на езиков материал, авторката се опира на 47 лексикографски и други трудове, от които екскерпира общо 1251 производни думи, от тях 719 украински и 532 български. Не особено убедително, по мое мнение, в началото е направена диференциацията на тематичните групи, включени в обема на понятието „битова лексика“. Срещат се

твърдения и критерии, които трудно биха могли да бъдат приети за обективни или еднозначни, като например: „При ексцерпирането на лексикалния материал вниманието е концентрирано върху *бита* в неговата първичност“ (стр.5), или „Целта на подбора на лексикални единици е да се пресъздаде най-точно неразривната връзка на човека с природата, неговото преклонение пред земята и родното“ (стр.7), „В дисертацията се разчита на интерпретацията на бита като поток от неуморна човешка дейност (стр.7) и под. Авторката твърди, че „включените тематични групи или части от групи изграждат правдива картина на традиционния бит“, но не става ясно защо е изключила например названия на обреди и обичаи или названия на напитки, които са неотменима част от традиционния бит и на двата народа. Могат да се поставят и други подобни въпроси.

Макар че от увода става ясно каква е целта на разработвания труд, конкретното ѝ формулиране на стр.9 не е намерило най-добрия езиков израз и се нуждае от сериозна редакторска намеса. Всъщност, тази констатация е валидна за целия увод, както и за голяма част от текста до края – интересни наблюдения и коментари страдат съществено поради неовладяната стилистика на жанра.

Първа глава, озаглавена „**Основни понятия в дисертацията**“, включва пет подглави, в които авторката цели да дефинира важните за целите на изследването понятия като „традиционна битова лексика“, „словообразователен тип“, „словообразователен модел“ и „словообразователно значение“. Още в началото на първа подглава дисертантката уточнява какво разбира под широкото и нееднозначно понятие „битова лексика“, след което представя накратко вижданията на български, руски и украински автори за неговата същност. Струва ми се, че по-добро решение би било, ако формулираното в началото определение бе намерило място в края на този преглед, за да не остава на места впечатление за известна самоцелност при изброяването на различни дефиниции.

Във втора подглава, озаглавена: *Словообразуването в двете езиковедски традиции*, авторката демонстрира добро познаване на основната библиография в българското и в украинското езикознание, свързана с проблемите на словообразуването. Не става много ясно защо в тази подглава дисертантката разглежда същността и схващанията на различни автори за едно от основните понятия в словообразуването – словообразователния тип – след като на него е отделено специално място в следващата подглава **Словообразователен модел**

и словообразователен тип. Изясняването на тези понятия е от съществено значение за мотивиране избора на докторантката в основата на представения съпоставителен анализ да бъде словообразователният модел. Направен е опит да се очертаят основните различия между словообразователен модел и словообразователен тип, като се цитират вижданията на автори, работещи по тази тема. Добрата библиографска информираност в тази и в следващата две подглави не компенсира обаче неовладяното в необходимата степен умение за целенасоченост на изказа, анализ и обобщение на фактите, поради което на места остава впечатление за непоследователност, самоцелност и повърхностност на изложението.

В Четвърта подглава, озаглавена „**Понятието словообразователен модел и неговото място в словообразователните класификации**“, в центъра е характеристиката на словообразователния модел, макар че и тук често се срещат препратки към понятието словообразователен тип. Авторката, след като коментира различни виждания на български, чешки, руски и украински езиковеди за същността му, разглежда модела като формална схема, удобна за онагледяване на различията между съпоставяните близкородствени езици. В нейната интерпретация „Моделите са обединители на различни групи от думи с един и същи формант, т.е. те представляват организация от формантоцентрични комплекси“ (стр. 32). Мотивиран е изборът в основата на съпоставителния анализ да бъде поставен словообразователният модел. В последната подглава се дискутира същността на словообразователното значение, като авторката демонстрира добро познаване на различията при дефинирането му от отделните автори. Не мога да не отбележа, че и тук доброто познаване на различните схващания по темата не е намерило толкова добра експликация на езиково равнище и текстът би спечелил от една по-сериозна редакция.

Във втора глава – **Класификация на словообразователните модели на производните думи от битовата лексика в украинския и българския език** – се съдържа същинската част на дисертацията, непосредствено свързана с поставената основна цел и задачи. Тя е разделена на 2 части. Първата обхваща *Словообразователни модели със сходства в структурата на двата езика*, втората е посветена на *Словообразователни модели с различия в структурата на двата езика*, като в нейните рамки са разгледани *Модели, присъщи на украинския език* и *Модели, присъщи на българския език*. Въз основа на анализа авторката стига до извода, че общите за двата езика модели са малко над 50 %, специфичните само за украинския език са 33, а тези, които се срещат само в български – 14.

Основната ми критична забележка, свързана с текста на тази дисертация, се отнася не толкова до това КАКВО е казано, а КАК е казано. Както вече отбелязах в началото, избраната тема е интересна и дисертабилна, събраният материал, както и достигнатите в резултат на анализа изводи са важни и за българо-украинското, и за съпоставителното славянско езикознание като цяло. Във втора глава се срещат редица интересни наблюдения, свързани със сходствата и различията в словообразователните значения на дериватите в двата езика. Разглежданата проблематика би могла да има и приложен аспект, с оглед преподаването на всеки от съпоставяните езици като чужд. Сред приносите като важен трябва да се отчете опитът да бъде представена първа по рода си класификация на украински и български словообразователни средства, както и систематизирането на словообразователните ресурси при този тип лексика за всеки от езиците. Общото впечатление би могло да бъде много по-добро при едно по-прецизно езиково оформление, съответстващо в по-висока степен на особеностите и изискванията на научния стил на изложение.

Направените критични бележки и препоръки целят да обърнат внимание на някои проблематични страни в работата и да допринесат за оформянето на по-добър текст. Независимо от тях, смятам че дисертантката се е справила със задачата си в степен, допускаща да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” и препоръчам на почитаемото Научно жури да вземе такова решение.

24.02.2017 год

Доц. д-р Маринела Младенова